

שנעשה על פי תנאי בית דין, כגון דמי הכתובה⁽⁹³⁾, ומזון האשה והבנות עד שינשאו [או שיבגרו הבנות], וטוען החייב שפרע חובו שלא בעדים — לא אמר כלום. ז-ב מאי טעמא?

משום שכל מעשה בית דין — כמאן דנקיט שטרא בידיה דמי [כאילו יש לתובע שטר על החוב].

אמר ליה רבי חייא בר אבא לרבי יוחנן: ולא משנתינו היא זו?

הלא כך שנינו במסכת כתובות: הוציאה האשה גט שנתגרשה בו, ואין עמו כתובה — גובה כתובתה על פי הגט!⁽⁹⁴⁾

מוכת, שאף שאין בידה שטר, אין הבעל נאמן לומר פרעתי. והיינו משום שכל מעשה בית דין, הרי הוא כאילו מחזיק שטר בידו!

אמר ליה: אכן, משנתנו היא זו. אבל אי לא דדלאי לך חספא, לא משכחת מרגניתא תותה [אם לא שהגבתי לך את החרס, לא היית מוצא את המרגלית שהיתה חבויה תחתיה⁽⁹⁵⁾]. כלומר, אם לא שאמרתי את הכלל ש"הטוען אחר מעשה בית דין לא אמר כלום", לא היית מבין מעצמך דין זה מתוך המשנה⁽⁹⁶⁾.

ולא אמרינן שם סברא זו, שאין חשש לכך, משום דאם כן, שנכתב השטר בניסן, מלוח גופיה לא שביק [לא יאפשר] ללוח ללוות באותו שטר בתשרי, דאמר ליה: כתוב שטרא אחרינא בתשרי, דדלמא שמעי רבנן ששטר מוקדם הוא — ומפפדי לי!

אמרי: התם אין אומרים סברא זו, משום דאית ליה למלוח רווחא [רווח] בכך שילוח בניסן בשטר שנכתב בתשרי, דקא טריף לקוחות מניסן ועד תשרי, ולכן מינח ניהא ליה [נוח לו למלוח] ברמאות זו.

אף שמצד שני יש חשש שישמעו חכמים בדבר, ויפסלו את השטר, מכל מקום מספק נוח לו להשאיר את המצב כמות שהוא, ולא אמר ולא מידי [ואינו אומר דבר].

מה שאין כן הכא, כיון דלית ליה רווחא למלוח, דהרי סוף סוף שטרא האידנא כתיב [השטר נכתב היום], ומאי איכא דקטריף לקוחות [ואינו מרויח טריפת לקוחות שקדמו לזמן ההלואה], ולכן, היות ואינו מרויח כלום בכך שילוח הלוח שוב באותו שטר, בשטר שנמחל שיעבורו — לא שביק ללוח ללוות, אלא ודאי ידרוש ממנו לכתוב שטר חדש.

אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: הטוען אחר מעשה בית דין, דהיינו, חיוב

93. פירש ר"ת, שבקרקעית הים יש אבנים רחבות כחרסים, ותחתיהן נמצאות המרגליות. וכדאמרינן בפרק החובל: "צללת במים אדירים [להעלות מרגליות] — והעלית בידך חרס".

94. והיינו, שאין הכרח גמור מהמשנה. כי אפשר לבארה כפי שאמר אביי להלן. רשב"א.

93. עיי' בראשונים שדנו מה דינה של תוספת כתובה בנדון זה.

94. כתבו התוס', שאף את הגט אינה צריכה להביא, אלא די לה בעדי גירושין. וע"ע בראשונים שנחלקו בזה.

שפרעה, אם כן מה הועילו חכמים בתקנתן שתקנו כתובה לארוסה, הלא כולם יטענו פרעתי!?

אמר ליה מר קשישא בריה דרב הסדא לרב אשי: ואלמנה מן האירוסין דאית לה כתובה — מנא לך?

אילימא מהא דתנן: נתארמלה או נתגרשה, בין מן האירוסין ובין מן הנישואין — גובה את הכל, בין את הכתובה של תנאי בית דין, דהיינו מאתיים לכתולה ומנה לאלמנה, ובין את התוספת שהוסיף לה בכתובתה, דלמא היינו דווקא היבא דכתב לה בפירוש!

וכי תימא: אם כן, שנתחייב לה בפירוש, מאי למימרא, מה החידוש בזה?

עדיין יש בזה חידוש, שהתנא לאפוקי מדרכי אלעזר בן עזריה, דאמר באותה משנה במסכת כתובות, שאלמנה מן האירוסין גובה רק את עיקר הכתובה, ולא את התוספת, לפי שלא כתב לה את התוספת — אלא על מנת לכונסה. והיות ולא כנסה לבסוף, אינה גובה תוספת — אצטריכא ליה, להשיענו שאין אומרים כך, וגובה את כל כתובתה.

דיקא נמי, כך גם מדוייק מלשון המשנה, שמדובר כשכתב לה. דקתני: גובה את הכל.

במקום שכותבין, שאז גובה רק עפי" הכתובה, אם נאמן לומר פרעתי כשאין שטר לפנינו, היאך ארוסה גובה? [והוסיף בתוס' הרא"ש, שאין זה מסתבר שתקנו לארוסה לגבות בלא שטר, ונשואה גובה דווקא בשטר. עיי"ש]. וע"ע בראשונים מה שכתבו בזה.

אמר אביי: מאי מרגניתא? מה הראיה מהמשנה לענייננו?

דלמא במקום שאין כותבין כתובה עסקינן באותה משנה, שאז סומכין על תנאי בית דין, וגובה כתובתה לעולם, עד שיוציא הבעל שובר שפרע לה. דאז הגט שגירשה בו — היינו המוכיח שחייב לה כתובתה.

אבל במקום שכותבין כתובה, אי נקיטא כתובה — גביא, ואי לא — לא גביא. או משום שחוששין שמא תוציא לאחר מכן כתובתה, ותגבה שנית על פיה, או משום שיכול הבעל לטעון פרעתי.

הדר אמר אביי: לאו מלתא היא דאמרי, שבמקום שכותבין כתובה יכול לטעון פרעתי.

דאי סלקא דעתך שבמקום שאין כותבין כתובה עסקינן, אבל במקום שכותבין כתובה, אי נקיטא כתובה — גביא, אי לא — לא גביא, אם כן, אלמנה מן האירוסין [שמת ארוסה קודם שנישאו], שאין כותבין לה כתובה אף במקום שרגילים לכתוב כתובה — במאי גביא? (97) על כרחך שבעדי מיתת בעל! אם כן, לטעון הירוש ולימא: פרעתי!

וכי תימא: הכי נמי, שבאמת יכול לטעון

97. הקשו התוס', למה שאל אביי דווקא מאלמנה מן האירוסין, הלא אפשר לשאול גם על אלמנה מן הנישואין, במקום שאין כותבין כתובה, במה גביא?

ותירצו, שבמקום שאין כותבין כתובה, כך תיקנו חכמים, שגובה בלא כתובה, ואין הבעל נאמן לומר פרעתי [שאל"כ, היאך תגבה]. אבל

דלמא מדובר דכתב לה כתובה, והתחייב לה מעצמו.

וכי תימא: אם מדובר במקרה דכתב לה — מאי למימרא? מה החידוש בכך שגובה כתובתה?

אפשר לומר שאכן אין חידוש בכך שהיא גובה כתובתה. ו"מתה אינו יורשה" איצטריכא ליה לתנא להשמיענו. ולכן שנה התנא שאם מת הוא — גובה כתובתה, להשמיענו שלמרות שנתקרה דעתם כל כך, עד שכתב לה כתובה מעצמו, בכל זאת אינו יורשה (100).

אלא, אביי שאמר לעיל: "לאו מילתא היא דאמרי", משום שהיה קשה לו מגופה דמתניתין — קא הדר ביה.

דאי סלקא דעתך שאין הטעם משום שאין טוענין אחר מעשה בית דין, אלא שבמקום שאין כותבין כתובה עסקינן, דגט היינו כתובתה, אטו גט מנה מאתים כתיב ביה, שנאמר שהוא מוכיח על החוב?

וכי תימא: כיון דתקינן רבנן למגבא לה — כמאן דכתיב ביה דמי,

לטעון ולימא: פרעת!

וכי תימא: דאמרינן ליה, אי פרעתה —

אי אמרת בשלמא דכתב לה, היינו דקא תני גובה את הכל. שגובה גם את עיקר הכתובה, וגם את התוספת.

י"א-א אלא אי אמרת דלא כתב לה, מאי גובה את הכל? הרי רק מנה ומאתים הוא דאית לה, שהרי לא כתב לה תוספת כתובה!

ואלא מדתני רב הייא בר אמאי: אשתו ארוסה שמתה, לא נעשה אונן [לא חלה עליו אנינות (98)] עליה.

ואם כהן הוא, לא מטמא לה. כי למדים שנטמא לאשתו מהפסוק: "כי אם לשארו", ש"שארו" זו אשתו. והיינו דווקא באשתו נשואה, שהיא שאר בשרו, אבל ארוסה, שעדיין לא הגיעו לידי קירוב בשר, אינה שארו.

וכן היא, ארוסה, שמת ארוסה, לא אוננת ולא מטמאה לו (99).

מתה היא — אינו יורשה. כי ירושת האשה נלמדת מהפסוק: "שארו הקרוב אליו ממשפחתו וירש אותה", וארוסה אינה שארו.

מת הוא — גובה כתובתה,

מוכח מכאן, שיש לארוסה כתובה!

גם ראיה זו אפשר לדחות באותו אופן,

אהרן!
אלא הכוונה שבין ישראלית ובין כהנת, אינה חייבת להתעסק בו וליטמא לו. שהמצוה ליטמא היא דווקא בשבעה מתי מצוה. רש"י.

100. כך פירש רש"י במסכת כתובות [פ"ט ע"ב, ד"ה מתה אינו יורשה].

98. מי שמת לו אחד משבעת הקרובים שחייב להתאבל עליהם, אסור ביום המיתה באכילת קדשים.

99. מה ששינונו כאן שאינה מטמאה לו, אין מדובר דווקא בכהנת, שהרי לא הוזהרו כהנות על הטמאה, דכתיב "בני אהרן" ולא בנות